

Propheta, etc., et qui recipit justum in nomine justis, etc., quicumque dederit potum aquae frigidae tantum in nomine discipuli, illa enim particula in nomine Prophetae, justis discipuli, etc., indicant debere hæc fieri altiori intentione, ad fidem aliquo modo pertinente, ut conditio talis promissionis impleatur. Imo interdum significatur has actiones nihil valere, nisi ex charitate fiant, dicente Paulo: Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest: et dicente Christo, Sine me nihil potestis facere: fit autem sine Christo, quidquid non fit aliquo modo ex fide Christi, quem Deus proposuit propitiorem per fidem in sanguine ipsius.

25. Accedit tandem, quod si morali operi naturali facta est hæc promissio, et ideo dicitur illud opus dispositio per se, et proxima ad illud primum auxilium gratiæ, quod ratione illius datur: ergo eadem ratione tale opus erit meritum, saltem de congruo illius doni: ergo jam non erit gratia, quia est pro opere, et non pro gratia, nec pro opere fundato in gratia. Nec satisfacit respondere, ipsam promissionem esse gratuitam, nam hic agimus de gratia intrinseca, quæ sit principium operis. Unde etiam fit, ut in eo progressu quoad executionem liberum arbitrium inchoet salutem, et prius det aliquid Deo ut secundum divinam ordinationem retribuatur ei: quæ omnia repugnant Scripturis et Conciliis. Et præterea negari non potest, quin tunc expectet Deus voluntatem talis hominis, ut a peccato purgeatur. Quia licet interdum non expectet complementum illius conditionis ex parte hominis: tamen quoties vult illam prius poni, ut quod promisit impleat, revera expectat arbitrium, ut præeat, et gratiam non dat nisi ut pedissequam: quod tamen absolute et in omnibus damnat Concilium Arausicanum, dicto capite quarto. Denique de tali homine verissime dicitur, desideranti, quærenti, aut quoquo modo conanti per suum liberum arbitrium, dari gratiam, quia revera ratione illius operis datur, et illi homini in particulari forsitan aliam non daretur. Hoc autem repugnat etiam eidem Concilio, capite sexto, damnanti eos, qui dicunt, *credentibus, vigilantibus, laborantibus, aut quidpiam simile sine gratia, facientibus, dari gratiam et non potius gratiam ipsam esse necessariam, ut hæc omnia fiant, sicut oportet, utique ut sint utilia ad vitam æternam. Et ideo in capite septimo damnat eos, qui dicunt, per naturæ vigorem posse*

fieri aliquid, quod ad salutem vitæ æternæ pertineat. At dispositio, ad quam infallibiliter sequitur divinæ gratiæ auxilium, non parum pertinet ad æternam vitam: ergo talem dispositionem admittere multum repugnat Concilio.

26. *Nota.—Evasio.—Refellitur.—*Est autem pro re, de qua agimus, attente considerandum, quod cum hæc omnia multum convincant de omni prima gratia auxiliante, et de omni vocatione: multo magis convincere de vocatione efficaci, et præsertim de illa, quæ est ex proposito, et propriam electorum. Nam ratione illius præcipue dictum est a Paulo: *Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis*, teste Augustino, in Enchirid., cap. 32, et aliis plerisque locis. Unde tantum abest, ut hæc vocatione infallibiliter obtineri possit aliquo opere humano, ut nec per opus factum a gratia infallibiliter obtineatur, ex vi alicujus promissionis, quia nullibi invenitur talis promissio. Oportet ergo ut aliqua vocatio ex proposito antecedit, ut per fructus ejus possit electus subsequentes vocationes efficaces aliquo modo promereri. Alioqui omnis ille, qui se ita disponderet per naturæ vigorem, statim fieret electus, vel justificaretur, vel crederet, quod constat esse omnino falsum et absurdum. Igitur, licet talis dispositio esse posset ratio obtinendi a Deo aliquam vocationem (quod etiam falsum est) nihilominus non posset esse ratio prædestinationis, quoad proprios ejus effectus. Quia non posset esse ratio efficax primæ vocationis congruæ, qui est primus effectus prædestinationis, ex quo cæteri pendunt. Dices posse esse congruæ vocationis, si eo tempore habeatur, quod est congruum, ut vocatio in illo sit efficax. Respondeo imprimis hoc esse omnino per accidens respectu operantis, quia omnino eum latet illa congruitas, et ideo non potest per se, et quasi ex intentione sua ad illam se disponere. Deinde non tenetur Deus statim, et eodem momento, vel tempore, in quo homo habet illum bonum motum, supernaturalem vocationem infundere: quia nec sua promissione se obligavit ad hoc, nec generalis ratio providentiæ, aut circumstantia temporis, in quo ille actus fit, illum obligat, cum illa circumstantia respectu operantis causalis sit. Denique (quod caput est) congruitas non solum pendet ex tempore, sed etiam ex interno modo vocationis, et hic pendet ex voluntate Dei.

27. *Altera evasio.—Urgetur.—*Dicetur vero tandem: esto propter hæc omnia non possit illa dispositio poni adæo efficax, ut infallibili-

ter consequatur effectum, tamen saltem de se esse sufficientem, ut moveat, et inclinet Deum ad talem gratiam conferendam, et interdum, ac sæpe posse consequi effectum, et hac ratione vocari merito dispositionem directe, et per se, remotam quidem respectu primæ gratiæ vocantis. Probemus ergo contra secundum membrum supra positum, de modo ponendi talem dispositionem, qui cum hac responsione coincidit. Et imprimis ratio proxime facta hic locum habet, quod licet totum hoc daretur, non posset ex hoc capite sumi causa, vel ratio prædestinationis, quoad proprios effectus ejus. Quia positio tali genere dispositionis, Deus dat, vel non dat primam vocationem congruam, vel non congruam, vel etiam nullam, nam respectu cujuscumque est inefficax, et fallibilis illa dispositio: ergo nulla ratio prædestinationis potest inde sumi. Responderi potest, in primo illo effectu prædestinationis posse duo considerari, unum est absolutum, scilicet, quod hic vocetur a Deo: aliud est comparatum, scilicet, quod vocetur iste potius, quam alius habens similem dispositionem. Dicetur ergo illam dispositionem esse causam prædestinationis quoad talem effectum absolute spectatum, licet non sit quoad comparisonem illam. At enim hinc sequitur illud maximum absurdum, quod supra in simili inferebam, scilicet, quod bonum ejus, qui prædestinatur, ultimate resolvatur in ipsum hominem: carentia vero similis boni refundatur in solum Deum, condemnantem ex se similem bonam hominis dispositionem, contra illud: *Perditio tua ex te, tantummodo ex me auxilium tuum.* Item illud primum per se spectatum est satis magnum incommodum, repugnat enim Paulo dicenti: *Antequam quidquam boni, vel mali egissent, Jacob dilexi:* et aliis, quæ infra expendemus.

28. Præterea, esto illa dispositio non sit in suo genere, et modo causa efficax, saltem sufficient, ut dicatur, Deus expectare voluntatem talis hominis, et ut ab illo sumat rationem aliquam promovendi bonitatem, quam ipse inchoavit, item ut dicatur Deus dare gratiam suam tali homini laboranti, vigilantem, etc., quia laborans et vigilans est: item ut dicatur bonum ad salutem vitæ æternæ multum conducens esse opus per naturæ vires factum. At hæc omnia aperte repugnant capitibus quarto, sexto et septimo Concilii Arausicani. Præterea testimonia sacra Scripturæ, quibus illud Concilium et Augustinus frequenter in hac materia utuntur, excludunt omnem dispositionem,

quæ operationem Dei per gratiam præcedat. Tale est illud Proverb., 19, juxta Septuaginta: *Præparatur voluntas a Domino:* nam præparatio dispositionem significat: et ideo vulgare est illud Augustini. *Deus est qui voluntatem præparat adjuvandam, et adjuvat præparatam.* Item illud 2, Cor. 3. *Non sumus sufficientes cogitare, etc.;* nam omnis pia dispositio voluntatis a sancta cogitatione inchoari necesse est, ut late expendit Augustinus, lib. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 2. Item illud: *Sine me nihil potestis facere:* nam se disponere ad justitiam remote, et proxime ad vocationem, licet non sit efficaciter, sed de se, et sufficienter, satis multum est: nihil ergo tale potest esse ex nobis. Et ob hanc causam (ut multi theologi annotarunt) hoc negotium gratiæ comparatur creationi in Scriptura, juxta illud 1, Cor. 2. *Creati in operibus bonis quæ præparavit Deus.* Et Psalm. 50. *Cor mundum crea in me, Deus,* quia nimirum, sicut creatio nullam dispositionem supponit ex parte rei creandæ, ita nec justificatio sumpta a primo exordio. Hoc etiam declaravit Augustinus, libro de Prædestinatione Sanctorum, cap. 15, exemplo Christi Domini, quem dicit esse nostræ Prædestinationis exemplar, in quo nulla dispositio præcessit ad primum donum gratiæ, quod in illo fuit gratia unionis.

29. *Ratio philosophica.—*Tandem rationem philosophicam adhibere possumus, quia dispositio, etiam remota, debet esse proportionata, et ejusdem ordinis cum forma ad quam dicitur esse dispositio. Item applicari potest ad hoc punctum ratio, quam adduxit D. Thomas, 1, 2, quæst. 109, art. 6, quia ejusdem agentis est inducere formam, et disponere ad illam, et inchoare etiam dispositionem illam. Deus autem, ut supernaturalis causa est, qui inducit formam gratiæ: ergo ipse etiam est, qui principaliter disponit ad illam: ergo ipse etiam inchoat dispositionem, et non homo. Præterea ab inconvenienti argumentari possumus, quia tali dispositione non potest negari aliquod meritum. Quia hæc dispositio, de qua agimus, non est tantum dispositio physica, sed moralis, et ideo requirit libertatem, et bonitatem aliquo modo proportionatam proximo effectui, ad quem disponit (quomodo enim erit dispositio, si proportionem non habet)? ergo repugnat dicere esse veram dispositionem, et non esse aliquo modo meritoriam, saltem de congruo. Quia tali dispositioni debita est aliquo modo talis forma, ergo et operanti illam dispositionem, cum libere, et honeste illam efficiat, ali-

quo modo erit debita eadem forma ratione talis actus : hoc autem est meritum de congruo, et nihil aliud. Quapropter rationes adductæ in præcedenti capite hanc assertionem æque probant. Nam id, quod datur homini intuitu moralis dispositionis proportionatæ, non datur omnino gratis : ideoque hac dispositione admissa etiam tollitur perfecta ratio gratiæ : nam aliquo modo gratia subicitur labori humano.

30. Atque hæc probationes, quas de homine nondum ad finem vocato adduximus, si recte spectentur, cum proportionem procedunt de homine extra statum gratiæ sanctificantis existente, et per solam naturalem rationem, et vires liberi arbitrii operante : quia per tale opus ad nullum novum supernaturalis gratiæ auxilium, sed donum se potest disponere. Quia nulli tali operi facta est promissio DEI de supernaturalibus bonis, nec ipsum opus de se habet proportionem cum tali gratia ; nec etiam ex dignitate personæ operantis, illam participat, cum supponatur esse in statu peccati mortalis : nec denique ex CHRISTO, cum ex illo, et in illo non fiat. Quocirca licet peccator jam habeat fidem et spem infusas, et cum illis operetur aliquod morale bonum, si non operatur ex illis aliquo modo, revera non se disponit, vel ad ipsius fidei, vel spei augmentum, vel ad nova supernaturalia auxilia recipienda, quibus se ad poenitentiam infusam paulatim præparet. Quia in tali homine respectu talis operis, fides et spes solum se habent quasi materialiter, et per accidens, seu concomitanter. Unde, quando Daniel dicebat Regi : *Peccata tua eleemosynis redime*, non est putandum consuluisset illi eleemosynas, ut puta opera misericordiæ : sed primum omnium exegisse ab illo veram fidem in DEUM, et recognitionem, quod illum suis peccatis offendisset, et spem obtinendi ab illo veniam : atque hoc modo consuluisset illi, ut ex hac fide, spe, et intentione faceret eleemosynas ad redimenda peccata. Et ad eundem modum sunt similia Scripturæ testimonia intelligenda.

31. Idemque a fortiori est de homine vocato ad fidem, non tamen credente, sed potius dissentiente, repugnante rebus fidei : nam ille dum ita est affectus non potest se disponere ad fidem, cum supponatur esse in pessima dispositione. Quod si non repugnet, sed deliberet, an credere debeat, necne : etiam ille indiget auxilio Dei, ut ulterius proficiat. Nam si aliquid boni faciat, ut a Deo illuminetur, jam aliquo modo incipit credere, et operari ex gratia Dei, nam illa intentio non est sine aliqua

credulitate in Deum, et spe, quod ab eo illuminari possit. Item illa intentio opus pietatis est, quod sine gratia fieri non potest : et ideo per tale opus bonum aliquo modo disponi potest ad ulteriora auxilia recipienda, ut infra capite vigesimo latius dicemus. At vero, si talis homo post illam vocationem aliqua bona opera faciat, eodem modo quo antea ex sola ratione naturali faciebat, nihil per illa se disponit moraliter ad auxilia gratiæ supernaturalia, et a fortiori constat ex dictis de fidei peccatore : quia tunc tota illa vocatio ad fidem, quæ præcessit, materialiter, et concomitanter se habet ad bonum opus, quod postea fit.

32. *Dubium.* — *Responsio.* — Solum posset dubitari de quibusdam actibus, quos viribus naturalibus sui ingenii, et liberi arbitrii potest talis homo facere circa ipsas res fidei sibi jam propositas, vel de illis per se recogitando, vel ab aliis interrogando, aut audiendo, et meditando solo discursu naturali, ut eas melius concipiat : ac tandem prudentius deliberet. Quin eo etiam pervenire potest, ut fide acquisita, et humana illa credat, et ad ea humano etiam modo afficiatur. At non videtur posse negari, quin per hos actus talis homo melius disponatur ad recipiendam ultimam vocationem, et affectum ad fidem. Dicenda vero sunt duo. Unum est, hos actus, si aliquam rationem dispositionis habent, magis esse physice, quam moraliter : quo modo non est inconveniens, hominem unum per proprietates sibi naturales esse aliquo modo magis dispositum ad exercendas supernaturales actiones, quam alium, sicut supra dicebamus de angelis, quod perfectiores in natura fuerunt quodammodo capaciores perfectioris gratiæ, et homo melioris ingenii est magis dispositus ad facilius percipiendas res fidei : et homo bene temperatus in complexione sua, est aptior ad virtutem. Sic ergo ille homo vocatus ad fidem, per illos actus, quos postea adhibet, potest reddi facilius et promptior, quoad physicam facultatem ad recipiendas illustrationes fidei, etiam si moraliter non habeat dispositionem per se ordinatam ad supernaturalia dona. Aliud dicendum est, illos actus, licet fieri possint sine interna gratia propria ordinis supernaturalis, non tamen fieri sine speciali providentia gratiæ, nec sine auxiliis, et concursibus non debitis naturæ, ut sic, ac proinde aliquo modo gratuitis, quia omnia fundantur in prima vocatione supernaturali, quæ jam supponitur. Et ideo quidquid est dispositionis in illis actibus, non est omnino sine gratia.

33. *Aliud dubium.* — *Responsio.* — *Summa totius capitis.* — Supererat dicendum de homine justo, et non per justitiam, sed per naturam solam bene aliquid moraliter operante, sed de hoc est peculiaris quæstio, an per tales actus, non solum se disponat, sed etiam mereatur, vel de congruo, vel etiam de condigno, quæ ad præsens institutum non refert. Dices imo referre multum, quia posset fortasse talis homo per tales actus se disponere ad recipiendum perseverantiæ donum, atque adeo ad prædestinationem suam, vel quoad unum ex præcipuis effectibus ejus. Respondeo tales actus revera ad hoc non valere, tamen qui hoc de illis affirmaret, non deberet id naturæ tribuere, sed gratiæ. Quia nimirum tanta est dignitas sanctificantis gratiæ, ut sicut tribuit personæ, cui inhæret, singularem dignitatem, ita refundat aliquo modo illam in omnia bona opera ejus, etiamsi alioqui quoad physicam efficientiam a sola virtute naturali fiant. Et ita si quod esset ibi meritum, vel dispositio ad proprium prædestinationis effectum, jam non ex natura, sed ex gratia, quod non repugnat, ut infra videbimus. Et præterea talia opera in homine prædestinato non fierent sine speciali providentia proveniente ex virtute gratiæ electionis ad gloriam, ut infra dicemus, ideoque prius essent effectus prædestinationis, quam causa alterius effectus ejus, quod autem unus effectus sit causa alterius per se notum est, ut in sequentibus attingemus. Unde tandem relinquatur, opera mere naturalia, non solum esse non posse causam dispositivam ad totam prædestinationem, verum etiam nec ad aliquem proprium effectum ejus, ut ex discursu facto constat. Theologi vero, quia oppositum senserunt, vel pie interpretandi sunt, quod non de dispositione loquantur, sed tantum de carentia obicis, seu impedimenti, de quo infra dicetur. Vel excusandi sunt, quia non viderunt se in Massiliensium sententiam inclinasse, unde, qui sapientiores facti id adverterunt, sententiam retractarunt. Fundamentum autem illius doctrinæ ex dictis solutum est, et plura dicemus in sequentibus.

CAPUT VIII.

QUID SENSERINT ANTIQUI PATRES PRÆSERTIM GRÆCI, ET INTER EOS CHRYSOSTOMUS DE INITIO GRATIÆ, VEL PRÆDESTINATIONIS EX OPERIBUS NATURÆ.

1. *Opinio quorundam.* — Hæc quæstio ad hunc puncti complementum necessaria visa est,

nequis offendant, vel legens hos Patres antiquos, vel modernos scriptores, qui putant Græcos Patres præsertim Chrysostomum non recte de initio gratiæ sensisse, propter nonnulla ejus loca, et verba sine dubio subobscura, præsertim hom. 17, in Joann. et 12, ad Hebræos, ubi inter alia (inquit) *Deum non prævenire voluntates, ne nostram teneret libertatem*; sed expectare, ut nos incipiamus: deinde vero ad jungere dona sua: unde Massilienses hoc præcipue argumento contra Augustinum utebantur, quod ejus doctrina nova videretur et superioribus Patribus contraria. Et videntur præcipue intelligere Chrysostomum, nam Casianus, Massilius, præcipuus auctor discipulus fuit Chrysostomi, cujus doctrinam imitari profitetur, ut constat ex lib. de Incar. Et ex locis supra citatis apparet, nihil amplius dicere, quam Chrysostomus. Unde si Chrysostomum interpretari velimus, eadem ratione Casianum, Faustum et reliquos exponere poterimus.

2. *Patres antiquos recte de causa prædestinationis sensisse.* — *Prima conjectura.* — Hæc sententia mihi nullo modo probari potest: nam præterquam quod per se consentaneum est pietati et rationi, sanctos Patres orthodoxe exponere, ubi commode fieri potest, multa in præsentia occurrunt propter quæ videtur incredibile, Chrysostomum, vel alios Patres in ea fuisse sententia. Primo quidem, quia doctrina a nobis confirmata tam clare, et manifeste docetur a Paulo (sicut vidimus) ut non potuerint dicti Patres maxime Chrysostomus mentem Pauli et sensum ignorare, quod si non ignorarunt, certe non contradixerunt.

3. *Secunda conjectura.* — Secundo, quia Cœlestinus papa in epistola ad Gallos, confirmando Augustini doctrinam, reprehendit contradictionem Massiliensium, ut novitatem perniciosam, et contrariam doctrinæ Patrum. Neque est verisimile, tam facile fuisse approbaturum Augustini doctrinam, si putasset esse contrariam prioribus Patribus.

Tertia conjectura. — Tertio simile argumentum sumi potest ex Concilio Arausicano quoad involvit auctoritatem Leonis papæ, approbat enim sententiam Augustini, et in principio, et fine canonum dicit, illam sententiam esse acceptam a Patribus. Quod item confirmat Vincentius Lyrinensis, libro contra prophanam novitates, capite ultimo.

4. *Quarta conjectura.* — Quarto item sumitur ex consensione Episcoporum Orientalium in Concilio Palæstino, quod refert Augustinus,